

BIAŁOŚĆ (48) *sb f*

białość (45), **białość** (3); *białość Murm, FalZioł (10), GlabGad (6), LubPs (5), RejWiz, BielKron, Mącz (7), RejPos (2), SienLek, RejAp (5), WujJud, LatHar, WujNT, SkarKaz, GosłCast*; *białość: białość; Calep (1 : 3).*

biał- (21), *biał-* (1); *biał-* : *biał-* *Mącz (6 : 1)*; *o jasne.*

sg N białość (15). ◊ *G białości (7).* ◊ *D białości (5).* ◊ *A białość (6).* ◊ *I białością (8).* ◊ *L białości (4).* ◊ *pl A białości (1).* ◊ *I białości(a)mi (1).* ◊ *L białości(a)ch (1).*

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. *Biały kolor, biała barwa, biel; candor Mącz, Calep, Cn; albedo, albor Calep, Cn; albitudo, album, candor nivis, insignis albor Cn (37)* : *kwiatki ma po żółthey białości FalZioł I 65d; iey dym ieft miernie biały/ á białość zmieszana z czerwonością FalZioł IV 48d, II 17c, III 3b, V 73v; Iako paznochy rumiane z białości zdrowe^{go} człowieka znamionnią [!] GlabGad P3v, B4, G7, P2v; On dáie śnieg iák bawełnę práwie w włafney białości LubPs ff3; RejWiz 4; rozgniewał fie [Apollo] ná Kruká [...] odiał mu białość bárwę Anyellką BielKron 22; Mącz 172b, 224a [2 r.], 419c; RejAp 57v; Przyodzyeyze fie fárbą oney Piękney liliey/ [...] ktora ftoi w białości swoiey Przed oblicznością iego RejPos 220; LatHar 188; WujNT 699; Gdzież oná twa ozdoba? wdzięczna pani moiá/ Piérwłzy twéy kwiat vrody? kędy białość twoiá? GosłCast 23; Calep 49b [2 r.], 157a.*

białość czego (6): *przez białość koniá tego známionnie fie pofelstwo wefela RejAp 56v; białość/ wielkość/ okrągłość y fまく chlebá y winá/ bez żadnego podítawku (fine subiecto) zoftáią. WujJud 163v. Cf »białość śniegu«.*

Wyrażenia: *»ku białości skłonny« (3)*: *Kwiatki z fiebie wypufzcza ku białości fklonne FalZioł I 49c, 115a, V 10.*

»białość śniegu (jako śnieg), śnieżna białość« (5): *W ten czas kroleństwo wáffe będzie w tey zacności/ Czyftłfe á przezroczyftłfe nád śnyeżne byałości LubPs P5; Y yákoś też tu zimę dziwnye raczył ftworzyć/ A byałością fnyegow twych pyęknye ochędożyć. LubPs R3, R3 marg, N4; SkarKaz 122a.*

a. Substancja, osad o białej barwie (2) : *Bowiem krew nie dobrze doftála á nie dobrze ftrawiona ciepłem, lathwie fie w białość przemienia GlabGad H4v.*

białość czego: *gdy iá barzo wywarzy zoftawa białość foli fucha na naczyniu w ktorim warzą. GlabGad 17.*

b. Siwizna; canities Mącz (1) : *Canicies [!], Siwość/ Stárość, Byałość. Mącz 33c.*

2. *Biała plama, cętka (2)* : *A OBrałki ieft ziele/ liřth ma podobny blufzczowemu iedno iże iefth nieiakho białociami fkropiony FalZioł I 106b; Czárno piegowáty [koń] z máłą białością przemiefzáną/ theż niecierpliwy gdy nań wsiádáią SienLek 186v.*

3. *anat. Białko, białkówka (Zewnętrzna, nieprzejrzysta błona oka); album oculi Murm (2)* : *Album oculi, das weifz ym oug Byałość. około oká. Murm 51; Też na łufkę ktora fie czini na białociach ocznych/ para řthego ziela [...] bowiem řniego tę łufkę řpádza. FalZioł I 127d.*

4. *lek. Biaława plama pokrywająca rogówkę oka, bielmo; albugo Mącz (1)* : *Albugo, producta macula in oculo. Białość w oku. Mącz 6c.*

5. *Biały tynk; albarium Mącz, Calep (2) : Mącz 6c; Albarium – Białość do pobielanią łczan. Calep 49b.*

6. *Czystość moralna, niewinność, uczciwość, szczerłość (4) : odwodząc nędzny narod ludzki od tey łczyrey białości y od oney złotey korony onego pirwłzego połłá wdzięcznego. RejAp 57; Tákże niechay zówždy łtoi w białości z ochędożnemi myłłami niewinna dułzá twoiá RejPos 220.*

Szereg: »białość a szczyrość; szczyrość a białość« (1 : 1): I á wzgárdzili łczyrość á białość wiernego łłowá Páńłkiego RejAp 58v, 57.

Synonimy: 1. b. siwość, starość; 4. bielmo, błona, błonka, ćma, łuska, makula, mgła, nieczystość, powłoka, ślepotá.

Cf BIAŁEK

LZ